

Gestió sostenible dels recursos alimentaris a les societats caçadores-recol·lectores

12/2014 - **Art i Història**. La societat yamana, una de les últimes societats caçadores-recol·lectores de Tierra del Fuego (Argentina), va viure a la zona del canal Beagle i illes properes fins als segles XVIII-XIX. La seva principal font d'alimentació eren els recursos marins, entre els que destaquen els mol·luscs. L'estudi de les espècies i les mides de les petxines presents als jaciments arqueològics indica que la societat yamana duia a terme una explotació sostenible dels recursos, atès que no consumia mol·luscs de mida petita, evitant-ne la sobreexplotació i desaparició.

Aquest estudi pretén aportar noves dades sobre l'economia de les societats caçadores-pescadores-recol·lectores i específicament, sobre la gestió dels seus recursos. El cas que s'exposa és un exemple d'explotació sostenible dels recursos litorals.

Es tracta d'una de les últimes societats caçadores-recol·lectores de Tierra del Fuego (Argentina), la societat yamana. Aquest grup habitava la zona del canal Beagle i illes properes quan van establir-se a la zona els missioners i colons europeus (s. XVIII-XIX). El contacte entre les dues societats ha propiciat que ens hagin arribat descripcions etnogràfiques, gravats, fotografies i fins i tot eines d'aquests grups indígenes. L'economia de la societat yamana estava basada en la cacera, pesca i recol·lecció, un sistema econòmic similar al de les societats prehistòriques que habitaven el continent europeu entre finals del Paleolític Superior i el Mesolític.

La societat yamana explotava tots els recursos animals que tenia al seu abast, però principalment eren els recursos marins els majoritaris (peixos, aus, mamífers marins, mol·luscs...). Això també requeria una gran mobilitat dels grups, pel que era indispensable disposar d'una canoa.

Degut a l'elevat consum de mol·luscs, els jaciments arqueològics de la zona estan compostos per grans acumulacions de petxines, que majoritàriament són residus de consum alimentari. Per aquesta raó, aquest tipus de jaciment arqueològic es diu conquiller. El consum de mol·luscs a la zona està documentat des de les primeres ocupacions de la zona (4450 a.C.) fins al moment de contacte.

A través de l'estudi de les espècies que componen els conquillers i de les mides de les petxines es pretén saber si la societat yamana exercia algun tipus de gestió sobre el recurs. Per això s'han analitzat les conquilles de dos jaciments de la costa nord del canal Beagle corresponents al moment de contacte de la societat yamana amb la societat occidental: Túnel VII i Lanashuaia. S'ha realitzat la identificació específica i s'han mesurat les espècies més abundants en els dos jaciments: els musclos (*Mytilus edulis*) i les pegellides (*Nacella deaurata* i *Nacella magellanica*). També es van comparar les dades amb exemplars obtinguts actualment a la mateixa costa on es troben els jaciments i que ara no es recol·lecten.

Els resultats obtinguts són similars en els dos jaciments. Les espècies consumides provenen principalment de la zona intermareal, de poca profunditat. No obstant, les dades suggereixen que s'hauria explotat en igual grau tot el gradient intermareal (des de la franja superior a la inferior).

L'anàlisi biomètrica indica que hi ha una diferència significativa entre les mesures obtingudes de les petxines arqueològiques i les modernes: les actuals són significativament més grans que les arqueològiques, fet que suggereix que aquestes s'haurien recol·lectat abans que poguessin arribar a créixer més. També s'ha documentat una recurrència en les mides dels musclos i les pegellides al llarg de les diferents ocupacions de Túnel VII i a Lanashuaia i una mancança d'exemplars de mida petita. Creiem doncs, que hi hauria hagut una selecció dels individus més grans, deixant els mol·luscs de mida petita per assegurar la continuïtat dels bancs, però quan aquests aconseguïen una mida mínima apta pel consum es recol·lectaven. La pressió humana sobre els musclos i les pegellides no permetia el desenvolupament i creixement natural dels mol·luscs, pel que tampoc podien arribar a tenir les mides que es documenten actualment.

D'aquest estudi es conclou que si bé es pot detectar la pressió humana sobre els mol·luscs, la societat yamana hauria implementat un tipus de gestió sostenible d'aquest recurs per tal d'evitar-ne la sobreexplotació i la desaparició dels bancs i així poder seguir explotant-los i mantenir el seu mode de vida.

Imatge superior esquerra: Jaciment Lanashuaia en procés d'excavació a la costa del canal Beagle.

Ester Verdún
Laboratori d'Arqueologia

Departament de Prehistòria

Verdún, Ester. Application of biometric analyses on shell middens of hunter-fisher-gatherer societies of Tierra del Fuego (Argentina). *Archeofauna: International Journal of archaeozoology* 23. 221-236. 2014.